

George Eliot
SLIKE IZ DUHOVNIŠKEGA ŽIVLJENJA

prevedla Jana Unuk

Žalostna usoda
častitega Amosa Bartona

Prvo poglavje

Sheppertonska cerkev¹ je bila pred petindvajsetimi leti zelo drugačna stavba. Brez dvoma, njen trdni zidani zvonik te gleda s svojim inteligentnim očesom, stolpna ura z ljubeznivim izrazom nekdanjih dni, toda kako je spremenjena v vsem drugem! Zdaj je tu široka razpetina skrilaste strehe, ki se bočno naslanja na stari stolp, okna so visoka in simetrična, zunanja vrata so iz sijajnega žilnatega hrasta, notranja vrata, obita z rdečim suknom, so svečano neslišna, kar pa zadeva zidove, ste lahko prepričani, da se ne bo nanje nikdar več naselil noben lišaj – tako so gladki in negostoljubni kot teme častitega Amosa Bartona po desetih letih plešavosti in supererogativnega² mila. Če stopite skozi s suknom obita vrata, boste uzrli cerkveno ladjo, opremljeno z lepo izdelanimi klopmi, za katere se razume, da so sedeži v njih prosti, medtem ko v nekaterih za to ustreznih kotih manj neposredno izpostavljenih ognju duhovnikovega pogleda stojijo klopi, prihranjene za sheppertonsko gospodo. Prostorne kore podpirajo železni stebri, in na enem od teh stoji največji ponos, krona ali perjanica okrasja sheppertonske cerkve – se pravi ne posebej razglašene orgle, na katerih bo izterjevalec malih najemnin, ki so ga okoliščine spremenile v organista, po blagoslovu pospremil vaš živahni odhod s sakralnim menuetom ali preprosto *Glorijo*.

1 Model za Shepperton je bila župnija Chilvers Coton v Warwickshiru, kjer se je pisateljica rodila in bila krščena. [Kjer ni označeno drugače, so opombe z manjšimi prilagoditvami povzete po izdaji: George Eliot, *Scenes of Clerical Life*, Oxford World's Classics, Oxford 2015; op. prev.]

2 Izraz supererogativen pomeni »čezmeren«, »storjen preko dolžnosti«. Narator se poigra s teološkim terminom, ki se nanaša na opravljanje dobrih del v večjem obsegu, kot ga Bog zahteva za zveličanje.

Ogromna izboljšava! bo rekel uravnovešeni um, ki se brez prestanka veseli nove policije, novega zakona o fiksni desetini, pošte za peni³ in vseh drugih jamstev človeškega napredka ter ne pozna trenutkov, v kakršnih konservativno-reformistični intelekt zadrema, medtem ko si domišljija za hrptom privošči malce torijevstva ter se prepušča obžalovanju, da ljubo staro, temno, prhko, slikovito neučinkovitost vsepovsod izpodriva elegantna, polikana, položčena učinkovitost, ki bo prinesla nepreštevne diagrame, načrte, tlorise in prereze, toda – žal! – nobene slike. Bojim se, da moj um ni uravnovešen: občuti občasno nežnost do starih žalitev, z nekakšno ljubeznijo se pomudi ob dneih nosljivih uradnikov in pastorjev v zavihanih škornjih⁴ in zavzdihne nad minulimi sencami preprostih zmot. Potemtakem ni presenetljivo, da se z ljubečim obžalovanjem spominjam sheppertonske cerkve, kakršna je bila v starih časih, z njenim hrapavim mavčnim ometom, rdečo opečnato streho, raznolikimi okni, pokrpanimi z neenakimi kosi barvastega stekla, in malim stopniščem z leseno ograjo, ki se je vzpenjalo ob zunanjem zidu in vodilo na kor za šolske otroke.

Potem pa, v notranjščini, kako ljuba starinska domačnost! ki sem si jo začel z veseljem ogledovati že takrat, ko sem bil še tako nezrel član cerkvenega občestva, da se je moji varuški zdelo potrebno okrepiti mojo pobožno vnemo, tako da je v božji hram pretihotapila kruh z maslom. Tam je bil prezbiterij, ki sta ga stražila mala keruba, kot se je zdelo, neudobno stisnjena med obok in steno, okrašen z grbovnimi štiti Oldinportove rodbine, ki so mi s svojimi rokami, rdečimi od krvi, mrtvaškimi glavami in prekrižanimi kostmi, leopardjimi šapami in malteškimi križi razkrivali neizčrpne

3 Gre za reforme, izvedene v poznih 30. letih 19. stoletja.

4 Namig na to, da so se v preteklosti podeželski duhovniki bolj zanimali za lov kot za teološka vprašanja.

možnosti pomenov. Bili so napisi na tablah na koru, ki so z zavito eleganco velikih črk in zaključnimi vijugami, ki jih je moja abecedna erudicija odkrivala z vedno novim veseljem, pripovedovali o dobrih delih, izkazanih sheppertonskim revežem. V tistih časih ni bilo navadnih klopi, temveč ogromne, prostorne cerkvene klopi, okrog katerih so pobožni verniki sedeli med »berili« in poskušali gledati kamor koli drugam, samo ne drug drugemu v oči. Ni bilo prenizkih pregrad, ki bi ti s puščobno odsotnostjo kontrasta in skrivnosti omogočale, da v vseh trenutkih vidiš vse, temveč visoke temne stranice, v senco katerih sem se pogrezal med litanijami z občutkom odmaknjenosti, tako da sem potem, ko sem med psalmi ali petjem moral stopiti na sedež, samo še močneje preživel prehod v vidnost javnega življenja.

Petje ni bilo mehanično opravilo ali formalna rutina; vsebovalo je elemente drame. Ko se je približal trenutek psalmodije, se je po nekem postopku, ki mi je bil enako skrivnosten in nedoumljiv kakor odpiranje cvetov ali vžiganje zvezd, pred galerijo pojavila skrilasta tabla, ki je z debelimi črkami sporočala psalm, ki naj bi ga ravno začeli peti, če bi duhovnikovo gromko oznanilo slučajno pustilo podeželski um v dvomih na to temo. Potem se je duhovnik premaknil na kor, kjer je ob spremljavi fagota, dveh kornetov, mizarja, ki naj bi imel osupljivo sposobnost petja kontraglasu, in dveh manjših pevskih zvezd dopolnjeval zbor, ki je veljal za eno od pomembnejših sheppertonskih znamenitosti in o katerem se je vedelo, da občasno privablja poslušalce iz sosednje župnije. O novotariji himnarijev niso še niti sanjali in celo na novo verzijo so gledali z nekakšno melanholično strpnostjo, kot na del vsesplošne degeneracije v času, ko so se cene podvojile in bombažno oblačilo ni bilo več dovolj trpežno, da bi zdržalo vse življenje, kajti lirski okus najboljših umov v Sheppertonu se je izšolal na Sternholdu in

Hopkinsu.⁵ Toda največja zmagoslavja sheppertonskega zbora so bila prihranjena za nedelje, ko je skrilsta tabla naznanila MOTET, pri tem pa se dostojanstveno vzdržala podrobnejše razlage, saj sta tako besedilo kot glasba daleč presejala zmožnosti najambicioznejših amaterskih pevcev med farani: motet, pri katerem je kornet vedno uhajal v hitrem tempu, medtem ko se je fagot vsake toliko bobneče pognal za njim.

Kar zadeva duhovnika, gospoda Gilfila, imenitnega starega džentelmena, ki je kadil zelo dolgo pipo in s pridigami opravil zelo na kratko, o njem ne smem govoriti, ker bi sicer lahko podlegel skušnjavi, da bi povedal zgodbo njegovega življenja, ki je premogla svojo romantično prigodo, kot jo premore večina življenj med starostjo vrtavke in tobaka. Toda trenutno me zanima povsem drug tip duhovnika – častiti Amos Barton, ki je prišel v Shepperton šele dolgo za tem, ko je gospod Gilfil zapustil ta svet – šele po vmesnem obdobju, v katerem sta podeželski um začela s kontroverznimi polemikami vznemirjati evangelizem⁶ in katoliško vprašanje.⁷ Neki

5 S Sternholdom in Hopkinsom je mišljena metrična verzija psalmov iz 16. stoletja, ko so zgodnji reformatorji anglikanske cerkve zahtevali, naj se v bogoslužju uporabljajo samo besede svetega pisma. *Nova verzija psalmov* Nahuma Tata in Nicholasa Bradyja je izšla l. 1696. »Novotarija himnarijev« se nanaša na to, da so pristaši evangelizma v 19. stoletju ponovno uvedli pesmi z nesvetopisemskimi besedili.

6 Evangelizem, evangelijsko gibanje v zgodnjem 19. stoletju, si je podobno kot izvorni protestantizem prizadeval za vrnitev k prvotnemu krščanstvu ter odpravo tradicionalne duhovniške hierarhije in razkošnega obreda. Gibanje ni bilo sekta, ampak sistem praks in nauk, ki je povezoval vernike anglikanske cerkve in nonkonformistične vernike. [Izraza evangelizem in evangelikalizem ter izpeljanke uporabljam za zgoraj opisano angleško versko gibanje *evangelicalism*, ki ni istovetno z zgodnejšim celinskim evangeličanstvom v smislu protestantstva, op. prev.]

7 Katoliško vprašanje zadeva povrnitev pravic, ki so jih katoličanom odrekli vse od reformacije, z Zakonom o katoliški emancipaciji iz l. 1829.

papistovski kovač je med protestanti sprožil pravo burjo, ko je napovedal, da bi mu moral, brž ko bo sprejet Zakon o emancipaciji, zacveteti posel z ražnji; nasploh je odpor sheppertonskih župljanov do tega, da bi potemnela nedosežna slava svetega Lovrenca,⁸ naredil iz cerkve in ustave vprašanje velike vrednosti in pomena za skupnost. Goreči evangelistični pridigar je povzročil, da je stara resonančna plošča zavibrirala s povsem drugačno vrsto zgovornosti, kot je bil tista gospoda Gilfla, himnarij je skoraj izpodrinil staro in novo verzijo, velike kvadratne cerkvene klopi pa so bile nabito polne novih obrazov z oddaljenih koncev župnije – morda iz nonkonformističnih cerkva.⁹

Upam, da si ne predstavljate, da je bil Amos Barton sheppertonski nadarbinar. Nič podobnega. To so bili časi, ko je duhovnik lahko imel tri majhne nadarbine, na vsaki od prvih dveh stradal po enega kaplana in sam slabo živel od tretje. Tako je bilo tudi s sheppertonskim župnikom; župnik, zapisan opeki in malti, ki je zato daleč stran, v neki severni grofiji, zabredel v dolgove – je opravljal svoje dušnopastirske dolžnosti do Sheppertona tako, da je pobasal v žep vsoto petintridesetih funtov letno, neto dobiček, ki mu je, potem ko je izplačal osemdeset funtov kot letno plačo svojemu kaplanu, preostal od dohodkov te župnije. Ali lahko zdaj razrešite naslednji problem? Vzemimo moža z ženo in šestimi otroki: naj se bo dolžen vedno, kadar prestopi hišni prag, pokazati v obleki iz črnega sukna, takšni, ki ne bo spodkopavala temeljev uradne anglikanske

8 Sveti Lovrenc je bil zgodnjekrščanski mučenec, ki naj bi bil usmrčen tako, da so ga pekli na ražnju. Kovač se je šalil na račun pričakovane vrnitve inkvizicijskega mučenja po katoliški emancipaciji.

9 Ker so verski nauki in obredi evangelizma spominjali na nauke in obrede nonkonformističnih cerkva (npr. baptistov in metodistov), so privlačili tudi pripadnike teh občestev. V angleški cerkveni zgodovini so nonkonformisti vse protestantske ločine, ki se niso podrejale državnim anglikanski cerkvi.

cerkve z oguljenim plebejskim svetlikanjem ali neprimerno belino na robovih, z brezmadežno kravato, ki zahteva resen vložek dela, kot je robljenje, škrobljenje in likanje, in s klobukom, ki ne izdaja nobenega znamenja preračunljivosti, s tem da bi bil predelan glede na okoliščine, naj ima župnijo, ki je dovolj razsežna, da ustvarja zunanjo potrebo po obilici usnja za čevlje in notranjo potrebo po obilici govedine in bravine, pa tudi dovolj revna, da potrebuje pogosto duhovniško tolažbo v obliki šilingov in kovancev za šest penijev, in končno naj bo iz ošabnosti, lastne in drugih ljudi, prisiljen, da imenitno oblači ženo in otroke, od trakov na čepici do vezalk na čevljih. Po katerem postopku deljenja lahko da letna vsota osemdesetih funtov količnik, ki bi pokrila tedenske izdatke tega moža? To je bil problem, ki ga je predstavljal položaj častitega Amosa Bartona kot kaplana v Sheppertonu pred dobrimi dvajsetimi leti.

Kaj so si mislili o tem problemu in o možu, ki ga je moral reševati, nekateri premožni Sheppertončani dobri dve leti po prihodu gospoda Bartona mednje, boste izvedeli, če me pospremite na kmetijo Cross k ognjišču gospe Patten, starke brez otrok, ki je obogatela v glavnem po negativnem postopku, tako da ni ničesar trošila. Pasivno kopičenje bogastva gospe Patten skozi različne »slabe čase« na kmetiji, katere edina zakupnica je bila po moževi smrti, je njena zbadljiva sosedka, gospa Hackit, sarkastično pojasnila z domnevo, da »na pašnikih kmetije Cross rastejo novci za šest penijev«, medtem ko je gospod Hackit svoj pogled izrazil bolj naravnost in ženo spomnil, da »denar koti denar«. Nocoj sta v gosteh pri gospe Patten gospod in gospa Hackit s sosednje kmetije, pa tudi gospod Pilgrim, zdravnik iz najbližjega trga, ki se, čeravno se občasno šopiri z imenitnimi navadami in prireja pozne večerje s skrivnostnimi stranskimi jedmi in zanič portovcem, nikdar ne počuti udobneje, kot kadar si svoje zdravniške noge odpočiva na kateri od teh ime-

nitnih kmetij, kjer so miši rejene in gospodinja bolehna. In zdaj se počuti kot riba v vodi.

Kajti plameni svetlega ognja gospe Patten odsevajo na njenem sijočem bakrenem čajniku, doma spečeni mafini se ponašajo z vablji-vo sočnostjo in nečakinja gospe Patten, samska ženska pri petdesetih, ki je zavrnila najneprimernejše snubce iz vdanosti svoji postarni teti, z nevsiljivo radodarnostjo naliva mastno smetano v dišeči čaj.

Bralec! si *sploh* kdaj okusil takšno skodelico čaja, kakršno gospodična Gibbs ta hip podaja gospodu Pilgrimu? Ali poznaš sladkasto moč, poživljajočo blagost čaja, zadostno pomešanega s pravo kmečko smetano? Ne – najverjetneje si ubogi mestni bralec, ki si pod smetano predstavlja redko belo tekočino, kakršno dostavljajo v neizmerno majhnih količinah za peni po stopnicah v podpritličja, ali pa se morda, misleč na telečje možgane, odpoveduješ slehernim mlečnim dodatkom in si strgaš jezik s koncentriranim kitajskim čajem. Morda premoreš blede predstavo o kravi mlekarici kot o beli mavčni živali, ki stoji v mlekarjevi izložbi, ne veš pa ničesar o sladki zgodovini prave smetane, kakršna je ta, s katero streže gospodična Gibbs: kako je bila še to jutro v vimenih velikih, rejelih živali, ki so stale v lopi za molžo ter vztrajno in proseče mukale, kako je v prijetnem ritmu tekla v Bettyjino vedro, da se je slastna vonjava širila po hladnem zraku, kako so jo potem odnesli v to svetišče vlažne čistoče, mlekarno, kjer se je počasi ločila od manjvrednejših prvin mleka in je ležala v dozoreli belini, pripravljena za penovko, ki jo je prenesla v stekleni vrček za smetano gospodične Gibbs. Če so moje domneve pravilne, nisi seznanjen z najvišjimi odlikami čaja in ga gospod Pilgrim, ki v roki drži to skodelico, pozna bolje od tebe.

Gospa Hackit smetano odklanja; tako dolgo se ji je odpovedovala zaradi tedenskega zaslužka od masla, da je vzdržnost, poročena z navado, spočela odpor. To je suha ženska s kroničnim obolenjem jeter, kar bi ji zagotovilo popolno pozornost in iskreno občudovanje

gospoda Pilgrima tudi, če ne bi bil v strahu pred njenim jezikom, ki ni bil nič manj oster od njegove lancete. S seboj je prinesla pletenje – nikakršno neresno, nekoristno pletenje, temveč nepogrešljivo volneno nogavico; pozvanjanje njenih pletilk je bilo tekoča spremljava vseh njenih pogovorov, in čeprav je kar najbolj uživala v tem, da je skazila samoljubje kakšnemu prijatelju, ni še nihče nikdar slišal, da bi skazila kakšno nogavico.

Gospa Patten ne odobrava tega pretiranega pozvanjanja. Mirovanje v naslonjaču, povezano z razmišljanjem o obrestnih obrestih, ki se neprestano nabirajo, se ji že dolgo dozdeva zadostna zaposlitev, in svojo zlobo izraža obzirno. To je čedna, majhna starka pri osemdesetih, s tesno prilegajočo se čepico in drobnimi belimi kodrčki, ki ji plosko obkrožajo obraz, tako elegantna, neoporečna in nespremenljiva kot voščena figurica male starčice v vitrini. Bila je sobarica pri neki gospe in se je poročila po zaslugi svoje lepote. Nekoč je oboževala svojega moža in zdaj obožuje svoj denar, pri tem pa goji tiho sorodniško zamero do svoje nečakinje Janet Gibbs, ki pričakuje, o tem ne dvomi, veliko zapuščino in ki jo bo, glede tega je trdno odločena, razočarala. Njen denar bo v celoti pripadel nekemu moževemu daljnemu sorodniku in Janet bo, ko bo ugotovila, da ji je zapustila zgolj piškavo volilo, prihranjen trud pretvarjanja, da joče.

Svojega soseda gospoda Hackita gospa Patten spoštuje bolj kot večino ljudi. Gospod Hackit je pameten, trezen mož, čigar nasvetu o letini je zmeraj vredno prisluhniti in ki je preveč premožen, da bi si moral izposojati denar.

Zdaj pa, ko nam je udobno in toplo z družčino na tej mali čajanki, medtem ko zunaj zmrzuje s februarско ostrino, prisluhnimo njihovemu pogovoru.

»Potemtakem,« je rekel gospod Pilgrim, z usti, še vedno napol polnimi mafina, »ste imeli prejšnjo nedeljo v sheppertonski cerkvi prepir. Danes zjutraj sem bil pri fagotistu, Jemu Hoodu, obiskal sem

njegovo ženo, in on prisega, da se bo farju maščeval – temu zmedenemu, svetohlinskemu, vtikljivemu tipu, ki mora imeti v vsaki zadevi svoje prste vmes. Za kaj je sploh šlo?»

»Eh, prava neumnost,« je dejal gospod Hackit, ki je en palec zatačil med gumbe svojega ohlapnega telovnika, z drugim pa pridrževal ščepec tobaka – kajti bil je zgolj zmerno privržen »skodelicam, ki poživljajo, in ne opijanajo«¹⁰ in je svoj čaj že popil, »začel so pet poročni psalm za mladoporočenca, psalm, ki je ravno tko vščen in ma ravno tko prijetno melodijo kukr kter kol v molitveniku. Pel so ga za vse mladoporočence, odkar sem bil še deček. Kaj bi lohk bilo boljše od njega?» Na tem mestu je gospod Hackit iztegnil levico, vrgel glavo nazaj in zaintoniral melodijo –

»,Poglej, kako je lepo in ljubeznivo,
kadar bratje v miru vkup prebivajo.«¹¹

Ampak gospod Barton mara sam himne in takšno glasbo, k' se ji nikakor ne morem pridružiti.«

»Menda je,« je vprašal gospod Pilgrim, da bi zvabil gospoda Hackita od čustvenih spominov nazaj k pripovedi, »ko je stopil na prižnico, zaklical: ‚Tišina!‘ – kajne? – in sam začel peti himno na melodijo iz molilnice?»¹²

»Res,« je pritrdila gospa Hackit in se nagnila proti sveči, da bi pobrala zanko, »in zaripnil kukr puran. Vedno pravim, da pluva v lastno skledo, kadar pridiga o krotkosti. Precej nagle jeze je, tko kukr jest.«

10 Iz knjige *Zimski večer* iz didaktične pesnitve v šestih knjigah *Naloga* (*The Task*) Williama Cowperja iz leta 1785.

11 Iz psalma 133.

12 Gre za himno odpadnikov, ki so jo peli v svoji kapeli.

»Dokaj prostaški tip, se mi zdi, ta Barton,« je dejal gospod Pilgrim, ki je častitega Amosa sovražil iz dveh razlogov – ker je povabil novega zdravnika, ki se je pred kratkim naselil v Sheppertonu, in ker je tudi sam šušmaril z zdravili in so ljudje verjeli, da je pozdravil enega izmed bolnikov gospoda Pilgrima. »Pravijo, da je bil njegov oče odpadniški čevljar in da je sam napol odpadnik. Mar ne pridiga ob nedeljah zvečer brez priprav v tisti bajti tam gori?«

»Pfej!« – to je bil najljubši medmet gospe Hackit – »to pridgajne brez bukev ni nič prida, razen če je kdo nadarjen in ma Biblijo v malem prstu. Parryju je šlo zelo dobro od rok – ker je premogel dar, in v mladosti sem v Yorkshiru slišala ranterje,¹³ kako so zunaj na ulici pridgali uro al pa dve brez premora, ne da bi jim enkrat samkrat zmanjkalo štrene. Spominjam se nekega bistrega fanta, ki je pravil: ‚Kot golob skalar ste, ki ves ljubi dan gruli daj, daj, daj, sam pa se nikdar ne poloti nobenega dela.‘ Temu se reče odpirat ldem oči. Ampak naš pastor sploh nima tovrstnega daru; lahko pa ma pridigo, kot se šika, če si jo zapiše. Toda kadar poskuša pridigat brez bukev, se zgubla in se ne drži besedila, in vsake tolk se spotakne kukr ovca, k’ je obležala na tleh in se ne more več postaviti na noge. To vam gotovo ne bi bilo po volji, gospa Patten, če bi se zdaj spet odpravila v cerkev?«

»Jojme,« je rekla gospa Patten, se naslonila nazaj v naslonjaču in privzdignila svoje male uvele dlani, »kaj b’ le gospod Gilfil rekel, če b’ lohk videl spremembe, ki so se odvile v cerkvi v teh zadnjih desetih letih? Ne razumem teh novih doktrin. Kadar me pride gospod Barton obiskat, ne govori nič drugga kot o mojih grehah in kako sem potrebna usmiljenja. Vidite, gospod Hackit, nkol nisem bila grešnica. Čist od začetka, odkar sem šla služiti, sem zmerom dobro

13 Ranterji so bili izvirno pripadniki sekte antinomistov, tukaj pa so verjetno mišljeni prvotni metodisti.

izpolnjevala svoje dolžnosti do delodajalcev. Nič slabša žena nisem bila od ktere kol v grofiji – nkol nisem jezila moža. Odkupnik sira je vedno pravil, da se na moj sir lohk zanese. Poznala sem ženske, ki so jim siri nabrekli, da je bila prava sramota, čeprav so njihovi možje računali na denar od sira, da bi poravnali zakupnino, pa so vseeno mele po tri obleke na eno mojo. Če se jaz ne bom zveličala, jih poznam še kar nekaj, kterim trda prede. Zame je pravi blagor, da ne morem več v cerkev, ker če bodo odslovili stare pevce, ne bo nič več tko, kukr je bilo v času gospoda Pattna, in še huje, slišim, da ste sklenili porušit staro cerkev in zgradit novo?«

Res je, da je častiti Amos Barton gospo Patten, ko jo je zadnji-krat obiskal, nagovarjal, naj poveča obljubljeni prispevek dvajsetih funtov, predočil ji je, da je zgolj skrbnica svojega bogastva in da ga ne bi mogla bolje porabiti v božjo čast kot s tem, da prispeva znaten znesek za prezidavo sheppertonske cerkve – praktični nasvet, ki najverjetneje ni zgladil poti k njenemu sprejetju njegove teološke doktrine. Gospoda Hackita, ki je bil o doktrini bolje poučen od gospe Patten, je malce pretresla poganskost njenih besed in je bil vesel novega zasuka, ki ga je prineslo to vprašanje, naslovljeno nanj kot na cerkovnika in avtoriteto v vseh cerkvenih zadevah.

»Ah,« je odgovoril, »pastor nas je končno pregovoril v to, tko da bomo to pomlad začeli z rušenjem. Vendar še nimamo dovolj dnarja. Sam sem bil za to, da počakamo, dokler ne bomo zbrali zadostne vsote, in mislim, da se je cerkveno občestvo v zadnjem času osipalo, toda gospod Barton trdi, da je to zato, ker ljudje, ko so prišli, niso mel zadost prostora. Vidite, kongregacija se je v Parryjevem času tako povečala, da so verniki stali v cerkvenih ladjah, zdaj pa ni, kukr lohk vidim, nikdar kakšne posebne gneče.«

»Hm,« je pripomnila gospa Hackit, katere dobrodušnost, ki je zdaj privrela na dan, je bila malce skregana s prevladujočim tonom pogovora, »*jest* pa mam rada gospoda Bartona. Mislim, da je pošten

človk, čeglih njegovo podstrešje ni čist počiščeno, in njegova žena je ljubezniva gospa, da lohk samo išeš tako. Kako urejene ma otroke! Pa kako mal dnarja ma na razpolago za to, rahla ženska, s šestimi otroki in še enim na poti. Res ne vem, kako se pretolčejo skoz mesec, zdaj ko jih je zapustila njena teta. Ampak prejšnji teden sem jim poslala hlebec sira pa žakelj krompirja, to je že neki, kar lohk nahrani ta mala usteca.«

»Ah!« je dejal gospod Hackit, »in moja žena zmeša gospodu Bartonu kozarc dobrga, močnga brendija z vodo, kadar pride k nam na večerjo po tistem pridgajnu v bajti. Pastor se ga ne brani, požene mu mal barve v obraz in ga nardi precej bolj čednga.«

Ta namig na brendi z vodo je gospodično Gibbs spodbudil, da je zdaj, ko je bilo pospravljeno po čaju, prinesla karafe z alkoholom, kajti v podeželski družbi so pred petindvajsetimi leti verjeli, da je človeški primerek moškega spola neprestano žejen in »požirek za žejo« je bil enako nujen »pogoj za mišljenje« kot čas in prostor.

»Kar zadeva to pridiganje v bajti,« je rekel gospod Pilgrim, medtem ko si je mešal močen kozarec alkohola z vodo brez sladkorja, »sem zadnjič govoril o njem z našim pastorjem Elyjem, in ta ga nikakor ne odobrava. Rekel je, da če v verski poduk vliješ preveč domačnosti, to naredi prav toliko škode, kolikor koristi. Tako je rekel Ely – če v verski poduk vliješ preveč domačnosti, to naredi prav toliko škode, kolikor koristi.«

Gospod Pilgrim je nasploh govoril z nekakšnim pretrganim mamljanjem, in eden izmed njegovih bolnikov je celo pripomnil, da je škoda, da ima tako bister mož »razgovorno« napako. Toda ko je prišel do tistega, o čemer je menil, da je srčika njegovega izvajanja ali puščica njegove šale, je besede oblikoval s počasnim poudarkom, tako kot kokoš, ko oznanja, da bo znesla jajce, v nepravilnih intervalih prehaja od šestnajstink v pianissimu k četrtingam v fortissimu. Ta govor o gospodu Elyju je imel za posebno metafizičen,

globok in še toliko odločilnejši v tej zadevi, ker je šlo za splošne trditve, ki mu niso v misel priklicale ničesar konkretnega.

»No, glede tega ne vem,« je rekla gospa Hackit, ki se ni nikdar bala povedati lastnega mnenja, »vem pa, da nekateri naši delavci in tkalci, ki niso nkol prišli v cerkev, zahajajo v bajto, in to je bolj, kukr da ne b' od enega konca tedna do družga niti enkrat slišali nič dobrega. Potem pa še ta Družba za zapise,¹⁴ s katero je začel gospod Barton – videla sem več revežev, ki sledijo tem zapisom, kot v vsem času prej, kar sem ga preživela v tej župniji. Treba je bilo kaj naredit zanje, ker popivanje v teh društvih vzajemne pomoči je prava sramota. Skor ne najdeš treznega moškega al pa tud ženske razen med odpadniki.«

Med tem govorom gospe Hackit je gospod Pilgrim izpustil niz kratkih prhanj, ki so spominjala na cvileče kruleže morskega prašička, kar je bilo pri njem vedno znamenje potlačenega neodobranja. Toda gospe Hackit ni nikdar nasprotoval – bila je ženska, ki je naključnega gosta vedno pričakala z obedom, in poleg tega mu je tudi sama brezmejno zaupala glede krvavitev, mehurjev in prepihov.

Toda gospa Patten je čutila enako nenaklonjenost in ni imela nobenega razloga, da bi jo obrzdala.

»No ja,« je pripomnila, »nisem še slišala, de b' vmešavanje v zadeve sosedov prineslo kaj dobrega, pa naj so revni al pa bogati. In sovražim pogled na ženske, ki se v vsakem vremenu, suhem ali deževnem, vlačjo od hiše do hiše pa vstopajo z zapacanimi spodnjimi krili in z blatnimi čevlji. Janet se je želela pridružiti raznašanju teh zapisov, ampak sem ji rekla, da ne bom pustila, da b' se kdor kol iz moje hiše zapisval za ta opravila, kadar mene ne bo več, pa naj

14 Mišljena je Družba za verske spise (*Religious Tract Society*), ustanovljena leta 1799 za izdajanje pamfletov z moralistično in duhovno vsebino, ki so bili priljubljeni med pripadniki evangelizma.

počne, kar hoče. Nkol v življenju nisem vlačla *svojih* spodnjih kril po blatu, in prav nič ne cenim takšne vere.«

»Ne,« je dejal gospod Hackit, ki je rad ublažil pikrost ženskega uma s hudomušnim komplimentom, »vi ste svoja spodnja krila dvigala visoko, da bi se videli vaši vitki gležnji. Ne more si vsaka privoščiti, da b' kazala svoje gležnje.«

To šalo so dobro sprejeli vsi, celo ošteta Janet, katere gležnjem bi lahko rekli vitki zgolj takrat, kadar so bili tesno stisnjeni v čevlje. Toda zdelo se je, da se Janet zmeraj poistoveti z osebnostjo svoje tete, medtem ko lastno omejuje, čeprav z ugovorom.

V zavetju vsesplošnega smeha so si gospodje ponovno napolnili kozarce, pri čemer si je gospod Pilgrim prizadeval, da bi svojega prikazal kot poslovilnega, s tem da je pripomnil, da »zdaj pa mora iti«. Gospodična Gibbs je pograbila to priložnost, da je gospe Hackit povedala, da mlekarico Betty sumi, da je cvrla najboljšo slanino pastirju, kadar je z njo bedel, da ji je »pomagal siriti«, na kar ji je gospa Hackit odvrnila, da se ji je Betty vedno zdela potuhnjena, gospa Patten pa je rekla, da ni nihče kradel slanine, dokler je bila sama še pri močeh za gospodinjenje. Gospod Hackit, ki je pogosto godrnjal, da ni »nikoli videl česa podobnega, kot so ženske s svojimi deklami – sam ni imel nikoli nobenih težav s hlapci«, se je izognil poslušanju tega pogovora s tem, da je z gospodom Pilgrimom načel vprašanje grašice. Tok pogovora se je zatem razcepil, in nič več ni bilo rečeno o častitem Amosu Bartonu, ki je trenutno poglavitni predmet našega zanimanja. Torej lahko kmetijo Cross zapustimo, ne da bi čakali, da bo gospa Hackit, ko bo odločno nataknila cikle in se zavila v ogrinjala, s tem tudi gospoda Pilgrima prisilila, da izpolni svojo pogosto grožnjo z odhodom.

Drugo poglavje

Častiti Amos Barton je imel pravo srečo, da ni kot mi prisluškoval pogovoru, opisanemu v prejšnjem poglavju. Kdo izmed nas smrtnikov pa bi občutil zadovoljstvo, če bi imel priložnost, da bi podobo svojih dejanj, kot si jo predstavlja sam, primerjal s podobo, ki jo ta vtiskujejo v duševno mrežnico njegovih sosedov? Krhke rastlinice smo, in na površju nas držijo samo zračna plovila naše lastne domišljavosti: gorje nam, če bi nas doletelo nekaj uščipov, ki bi nas izpraznili tega nezanesljivega samoohranjanja! Zapustila bi nas naša sposobnost, da delamo dobro. Kajti povejte iznenada najbolj razvnetemu govorniku, da mu lasulja stoji postrani ali da mu konec srajce visi iz hlač ali da ljudi zabava čudaškost njegove osebe, namesto da bi jih navduševala energija njegovih stavkov, in vrelec njegove zgovornosti bo nezgrehljivo presahnil. Globok in resničen pregovor pravi, da nobenega čudeža ni mogoče storiti brez vere – brez vere vase tega, ki ga stori, pa tudi brez vere vase tistega, ki mu je namenjen. Večji del vere vase tega, ki ga stori, pa sestoji iz vere v to, da vanj verjamejo drugi.

Naj me, recimo, kdo prepriča, da me ima moj sosed Jenkins za puhloglavca, in nikdar več ne bom zablestel v pogovoru z njim. Naj odkrijem, da se zdi očarljivi Phoebe moje škiljenje neznosno, in nikoli več je ne bom mogel prijazno pogledati z drugim, zdravim očesom.

Zatorej hvala bogu, da ohranjamo še nekakšno iluzijo, ki nam omogoča, da smo koristni in prijazni – da ne vemo natančno, kaj si o nas mislijo naši prijatelji – da svet ni narejen iz zrcal, da bi natančno odseval vtis, ki ga puščamo, in vse, kar se nam dogaja za hrbtom! Po zaslugi dobre, ljubeznive iluzije lahko sanjarimo, da smo očarljivi, in z naših obrazov sije samoobvladanost, ki nam pristoji,

lahko sanjarimo, da drugi ljudje občudujejo naše darove – in naša dobrohotnost ostaja neprizadeta, lahko sanjarimo, da počnemo veliko dobrega – in ga nekaj malega tudi res naredimo.

Tako je bilo z Amosom Bartonom prav na tisti četrtek večer, ko je bil tema pogovora na kmetiji Cross. Večerjal je pri gospodu Farquharju, drugem najpomembnejšem posestniku v župniji, in je, spodbujen od neprivajenih omak in portovca, dokaj živahno izrekal mnenja o župnijskih in drugih zadevah. Zdaj pa se je vračal domov v mesečini – malce ga je mrazilo, že res, ker ravno zdaj ni premogel nobenega površnika, združljivega z duhovniškim dostojanstvom, krzneni šal okrog vratu ter nepremočljiva pelerina čez ramena pa ne odženeta mraza stran od nog, vendar ni nič hudega sumil, ne le o tem, kaj gospod Hackit meni o njegovi govorniški spretnosti, temveč niti o kritičnih opazkah, ki sta jih o njem izrekli gospodični Farquhar, brž ko so se za njim zaprla vrata sprejemnice. Gospodična Julia je pripomnila, da ni še *nikoli* nikogar slišala tako strahotno smrkati, kot to počne gospod Barton – bila je že trdno odločena, da mu bo ponudila svoj robec, gospodična Arabella pa se je čudila, zakaj je ves čas govoril, da ima kaj *za* narediti. On, odlični mož! je premišljeval o novih dušnopastirskih nalogah za naslednje jutro; ustanovil bo lastno izposojevalnico knjig, v katero bo postavil nekaj knjig, ki bodo odpadnikom zadale precej hud udarec – zlasti ena od njih, ki se je pretvarjala, da jo je napisal delavec, ki se je iz čiste vneme za blagostanje svojega razreda potrudil, da jih je s tem posvaril pred tistimi licemerskimi lopovi, odpadniškimi pridigarji. Častiti Amos Barton je iskreno verjel v obstoj tega delavca in je celo premišljeval o tem, da bi mu pisal. V Sheppertonu bo, je menil, strta glava odpadništva, ker ali ga mar ni napadal na dva načina? Pridigal je doktrino nizke cerkve – nič manj evangeljsko kot kar koli, kar si lahko slišal v kapeli neodvisnih, držal pa se je trditev visoke cerkve o ekleziastičnih močeh in funkcijah. Brez dvoma

so odpadniki čutili, da je »ta pastor« zanje pretrd oreh. Ni ga čez moža, ki združuje ostroumnost z energijo. Preudarnost kače,¹⁵ je menil gospod Barton, je ena od njegovih močnih točk.

Poglejte ga, kako vijuga med grobovi čez malo pokopališče! V srebrni mesečini, ki poševno pada na cerkev in grobove, lahko vidite njegovo vitko črno postavo, ki jo tesne hlače naredijo še vitkejšo, kako hiti mimo bledih nagrobnikov. Stopa s hitrim korakom, in zdaj ostro in odločno trka na vrata župnišča. Brez obotavljanja jih odpre pestunja, kuharica in hišna v eni osebi – krepka deklica za vse, Nanny, in ko gospod Barton v veži obeša klobuk, vidite, kako se nad ozkim obrazom s povprečnim tenom – zdi se, da so bile celo koze, ki so ga napadle, mešane, nedoločljive vrste – s potezami brez posebnih značilnosti in z očmi brez posebnega izraza dviga plešasto pobočje od obrvi do temena. Pravilno ste ga ocenili na kakšnih štirideset let. Hiša je tiha, saj je pol enajstih, in otroci so šli že zdavnaj spat. Odpre vrata v dnevno sobo, toda namesto da bi zagledal ženo, kot je pričakoval, kako z najspretnjšimi izmed prstov šiva pri svetlobi ene same sveče, vidi, da se je svetlobi sveče sploh odpovedala. Počasi koraka gor in dol pri rdečem soju ognja iz kamina, na rokah pa drži malega Walterja, enoletnega malčka, ki gleda čez njeno ramo z velikimi, na široko odprtimi očmi, medtem ko ga potrpežljiva mati gladi po hrbtu s svojo mehko dlanjo in vzdihujoč ošinja s pogledom kup velikih in malih nogavic, ki neza-krpane ležijo na mizi.

Bila je lepa ženska – gospa Barton, visoka, svetlopolta, nežna Madona, z gostimi, čvrstimi kostanjevimi kodri ob lepo zaobljenih licih in z velikimi, blagimi, kratkovidnimi očmi. Na mehkih oblinah njene visoke postave je bila še najohlapnejša obleka videti očarljiva in zdelo se je, da njena stara, ponošena črna svila počiva na njenem

15 Mt 10,16.

oprsku in udih s krotko eleganco in nekakšno odličnostjo, ki je v ostrem nasprotju z nelagodnim občutkom nepristajanja, ki se je, tako se je dozdevalo, izražal v šelestenju pristne neapeljske svile gospe Farquhar. Čepice, ki jih je nosila, bi veljale, če ne bi bile na njeni glavi, za odločno pretežke in odvratne – kajti v tistih časih so bile celo modne čepice ogromne in mlahave; toda ko so se dvigale nad njenim dolgim, slokim vratom in so se njihovi robovi iz cenene čipke in traku mešali z njenimi kostanjevimi kodri, so se zdele kot čudež posrečene klobučarske umetnosti. V družbi tujcev je bila boječna in drhteča kot petnajstletno dekle, škrlatno je zardela, če jo je kdo povprašal po njenem mnenju, pa vendar je bila ta visoka, ljubka, krepka navzočnost tako mogočna v svoji milini, da so moški govorili z njo s prijetnim občutkom plahosti.

Tolažeči, nepopisni čar nežne ženskosti! Presega vse pridobitve, vse dosežke. Nikoli, v nobenem obdobju življenja gospe Barton, ne bi vprašali, ali morda riše ali igra na klavir. Morda bi bili celo ogorčeni, če bi se spustila iz mirnega dostojanstva *bivanja* v marljivi nemir *delovanja*. Kako srečen je moški, bi pomislili, čigar oko lahko počiva na njej v premorih med branjem ob kaminu – čigar vroče, boleče čelo blaži dotik njene hladne, mehke dlani – ki se zdravi pobitosti zaradi svojih napak in neuspehov v ljubeči luči njenih oči, ki ne poznajo očitaja! Morda ne bi pričakovali, da bo ta blaženost doletela nekoga, kot je Amos Barton, ki ste ga že osumili, da ne premore pretanjene občutljivosti, kakršni ste si predstavljali, da so po vnaprej danem načelu harmonije namenjene odlike gospe Barton. Toda kar zadeva mene, Amosu Bartonu ne zavidam njegove ljubeznive žene. Vse svoje življenje sem čutil naklonjenost do neprivlačnih psov mešancev, ki niso nikogaršnji ljubljenci, in raje bi presenetil katerega od teh, s tem da bi ga potrepljal in mu ponudil slastni zalogajček, kot pa se prepustil dobrikanju najljubkejšega skyskega terierja, ki leži na blazinici poleg stola moje gospe. To

med ljudmi seveda ni v navadi: če zapazijo moškega lepe postave in aristokratske drže, ki mu ni mogoče očitati *spodrseljajev* in si je pridobil dobro mnenje mož vseh baž, mu pri priči izberejo najljubkejšo izmed neporočenih žensk in rečejo: *Tole* bi bila dobra partija! Sploh ne, bi rekel jaz: naj se ta uspešni, postavnici, obzirni in sposobni džentelmen na matrimonialnem področju zadovolji s čim manj popolnim in naj pusti ljubeznivo žensko, da odnese sončni žarek in mehko blazino ubogemu vragu, čigar noge niso popolne, čigar prizadevanja so pogosto zablode in ki v glavnem dobiva več brc kot fičnikov. Tudi njej – prisrčni ženski – bo to po volji, kajti njena pretanjena sposobnost ljubiti bo imela toliko večji doseg, in drznem si trditi, da ne bi narava gospe Barton nikoli postala niti pol toliko angleška, če bi se poročila z moškim, ki ste si ga morda zamislili zanjo – moškim z zadostnimi prihodki in obilnim osebnim uspehom. Poleg tega je bil Amos ljubeč zakonski mož in je ženo po svoje cenil kot svoj največji zaklad.

26
27

Toda zdaj je zaprl vrata za sabo in rekel:

»No, Milly!«

»O, dragi!« je v odgovor zaslišal pozdrav, pospremljen z zgovornim smehljajem.

»Ta mali porednež torej noče zaspati! Ga ne moreš dati Nanny?«

»Nanny je imela nocoj polne roke likanja, ampak mislim, da ji ga bom zdaj odnesla.« In gospa Barton je oddrsala proti kuhinji, medtem ko je njen mož stekel po stopnicah navzgor, da se je preoblekel v domačo haljo koruzne barve, v kateri je, ko se je žena vrnila v dnevno sobo, mirno basal svojo dolgo pipo. Koruzna barva nika-kor ni pristajala njegovemu tenu, poleg tega je to barva, ki se hitro umaže. Zakaj si jo je potemtakem gospod Barton izbral za domače oblačilo? Morda zato, ker je imel talent za napačne odločitve tako v noši kot v slovnici.

Zdaj je gospa Barton prižgala svečo in se usedla k svojemu kupu nogavic. Možu je morala povedati nekaj neprijetnega, vendar ni hotela začeti s tem.

»Si prijetno preživel večer, dragi?«

»Ja, kar dobro. Tudi Ely je bil na večerji, vendar je dokaj zgodaj odšel. Gospodična Arabella si divje prizadeva, da bi ga ujela. Vendar se mi ne zdi, da bi bil kaj prida zagret. Dozdeva se mi, da je Ely oddan kakšni drugi na daljavo in da bo presenetil vse dame, ki tukaj medlijo za njim, ko bo lepega dne pripeljal domov nevesto. Ely je lisjak – tak pač je.«

»So Farquharjevi kaj omenjali petje prejšnjo nedeljo?«

»So. Farquhar je dejal, da bi bil po njegovem mnenju čas, da se v zbor uvedejo kakšne izboljšave. Vendar je bil kar ogorčen nad tem, da sem intoniral melodijo *Lidije*.¹⁶ Pravi, da jo vedno sliši, kadar gre mimo shoda neodvisnih.«¹⁷ Na tem mestu se je gospod Barton zasmel – običajno se je kritiki smejal na način, ki se je drugim ljudem zdel žaljiv – in pokazal preostanek zob, ki so bili, kakor ostaline stare garde,¹⁸ maloštevilni in zato tem slabši od obrabe. »Vendar je,« je nadaljeval, »gospa Farquhar največ govorila o gospodu Bridmainu in grofici. Pobrala je vse čenče o njiju in me je hotela sprebrniti k svojemu mnenju, vendar sem ji dal precej odločno vedeti, kaj si mislim.«

16 *Lidija* je bila ena izmed najbolj priljubljenih himničnih melodij nonkonformistov. Glasba se pripisuje Thomasu Phillipsu (1735–1807), besedilo (*O, tisoč jezikov naj slavi ljubelega Zveličarja*) pa je l. 1840 napisal Charles Wesley (1707–1788).

17 Ločina neodvisnih (*Independents*) je zagovarjala avtonomijo cerkvenih občin brez širše geografske cerkvene ali politične hierarhije. Odklanjali so vlogo države v verski praksi, vključno z vlogo anglikanske cerkve (op. prev.).

18 Mišljen je veteranski del Napoleonove cesarske garde, zdesetkan v bitki pri Waterlooju l. 1815.

»Moj bog! Čemu si ljudje tako prizadevajo, da bi izvedeli kaj slabega o drugih? Potem ko si odšel, sem dobila sporočilo od grofice, v katerem naju vabi, naj prideva v petek k njima na večerjo.«

Zdaj je gospa Barton segla po listku, ki je ležal na polici nad kaminom, in ga izročila možu. Poglejmo mu čez ramo, medtem ko ga bere:

»PREDRAGA MILLY, pripeljite svoj ljubki obraz skupaj s svojim možem, da bosta z nama večerjala v petek ob sedmih – prosim. Če ne, se bom kujala na vas do nedelje, ko vas bom morala videti, in bom hrepenela po tem, da bi vas lahko pri priči poljubila. Vaša, odvisno od vašega odgovora,

CAROLINE CZERLASKI.«

»Kako njej podobno, kajne?« je pripomnila gospa Barton. »Mislim, da lahko greva?«

»Lahko, nobenih obveznosti nimam. Duhovniško srečanje je, kot veš, jutri.«

»Dragi, mesar Woods je prišel povedat, da drug teden potrebuje nekaj denarja. Nekaj mora plačati.«

Nad tem obvestilom se je gospod Barton zamislil. Hitreje je pihal dim in se zazrl v ogenj.

»Mislim, da bom moral prositi Hackita, naj mi posodi dvajset funtov, saj je še skoraj dva meseca do Marijinega oznanjenja,¹⁹ in ne moreva Woodsu dati svojega zadnjega šilinga.«

»Raje bi videla, da ne prosiš gospoda Hackita, dragi – z gospo Hackit sta bila tako zelo prijazna z nama, v zadnjem času sta nama poslala toliko stvari.«

19 Dan četrletnega izplačila.

»Potem moram prositi Oldinporta. Jutri zjutraj mu bom pisal, da ga obvestim o ureditvi, ki sem si jo zamislil, da bi namreč maševal v ubožnici, dokler bo trajalo dozidavanje cerkve. Če bo pristal na to, da se enkrat ali dvakrat udeleži maše tam, bodo prišli tudi drugi. Ujemi v mrežo veliko ribo, pa boš zagotovo dobil tudi ribji drobiž.«

»Želim si, da bi zmogla, ne da si izposojava denar, vendar ne vem, kako bi to dosegla. Fred mora dobiti nove čevlje. Včeraj ga nisem mogla pustiti, da bi šel h gospe Bond, ker so mu palci kukali ven, temu ljubemu otroku! Sploh mu ne morem pustiti, da bi hodil kamor koli razen na vrt. Še pred nedeljo mora dobiti par čevljev. Resnično, škornji in čevlji so največja težava v mojem življenju. Vse drugo se da predelati in obrniti, da je spet kot novo, nikakor pa ne moreš tako popraviti škornjev in čevljev, da bi izgledali boljši, kot so.«

Gospa Barton je igrivo omalovaževala svojo spretnost v preobrazanju škornjev in čevljev. Prav zdaj je imela na nogah par copat, ki so že zdavnaj prešle solidno fazo obstoja svojega volnenega blaga za čevlje in so zdaj preživljale dostojno kariero črnih svilenih copat, potem ko jih je v to blago spretno preoblekla gospa Barton z lastnimi spretnimi prsti. To so bili res čudežni prsti! Nikdar niso bili prazni, kajti če se je odpravila za nekaj uric posedet h kateri od spoprijateljenih župljank, je brž potegnila na dan naprstnik in kos kalikoja ali muslina, ki sta se, preden se je poslovila, spremenila v skrivnostno oblačilce z najrazličnejšimi paspuliranimi detajli. Poskušala je celo prepričati moža, naj se odpove oprijetim hlačam, saj je vedela, da bi jih, če bi nosil navadne ravne hlače, lahko sešila tako dobro, da ne bi nihče posumil o spolu krojača.

Medtem je gospod Barton pokadil pipo, sveča je začela brleti in gospa Barton je šla preverit, ali se je Nanny posrečilo zazibati Walterja v spanec. Nanny ga prav zdaj polaga v malo posteljico poleg materinega ležišča, glavica se s svojimi tankimi valčki rjavih las

ugreza v blazinico in drobna, voščena peščička z jamicami skriva rožnata usteca, ker se otroček vdaja otroški razvadi sesanja palca.

Tako se je Nanny lahko pridružila kratki večerni molitvi, in vsi so lahko odšli spat.

Gospa Barton je odnesla s seboj gor preostanek svojega kupa nogavic in ga odložila na mizico poleg svoje postelje, kamor je položila tudi topel šal, svečo pa je, preden jo je upihnila, prestavila v pločevinasto držalo, pritrjeno ob vzglavju postelje. Njeno telo je bilo zelo utrujeno, toda njeno srce je bilo lahko kljub mesarju gospodu Woodsu in minljivi naravi usnja za čevlje, kajti bilo je tako preplavljeno z ljubeznijo, da je bila prepričana, da je blizu vodnjaka ljubezni, ki bo poskrbel za njenega moža in deteca bolje, kot bi lahko slutila, zato je hitro potonila v spanec. Toda okrog pol šestih zjutraj so, če je kaj angelov bedelo okrog njene postelje – in angeli bi utegnili biti veseli takšne naloge – ti videli gospo Barton, kako je tiho vstala, pazila, da ne bi zmotila mirno spečega Amosa, ki je smrčal smrčanje pravičnega, prižgala svojo svečo, se podprla z blazinami, si okrog ramen ogrnila topli šal in ponovno napadla kup nezakrpanih nogavic. Tako je krpala, dokler ni zaslišala, da vstaja Nanny, potem pa jo je ob zori obšla dremavost; upihnila je svečo in zadremala. Toda ob devetih je bila pri mizi, pogrnjeni za zajtrk, zaposlena z rezanjem in mazanjem kruha z maslom za petero lačnih ust, medtem ko je Nanny, ki je na eni roki nosila malčka z rožnatimi ličeci, zalitim vratom in v spalni srajčki, prinesla vrč vročega mleka, zredčenega z vodo. Najbliže materi sedi devetletna Patty, prvorojenka, ki se ji ljubki obraz včasih že precej zresni in ki je vedno pripravljena steči po stopnicah, da bi mami prihranila vzpenjanje z zvečer tako utrujenimi nogami. Potem so tukaj še štiri plavolase glave – dva dečka in dve deklici, vsak malo manjši od prejšnjega vse do Chubby, ki šobi ustnice v okrogli O, da bi dobila grizljaj očkove »šlanine«. Očkova pozornost se deli

med razvajanje Chubby, oštevanje hrupnega Freda, kar počne z nekoliko pretirano strogostjo, in pospravljanje lastnega zajtrka. Ni še pogledal mame in ni opazil, da so njena lica bolj bleda kot sicer. Toda Patty je šepnila: »Mama, te boli glava?«

Na srečo se je v okolici Sheppertona premog dobil poceni in gospod Hackit je kadar koli posodil konje, da so zastonj pripeljali tovor za pastorka, tako da je v dnevni sobi prasketal ogenj, kar ni bilo brez pomena, kajti župniščni vrt je bil, če so ga pogledali s polkrožnega okna, prekrit s trdo črno skorjo zmrzali, nebo pa je imelo tisti beli, volnati videz, ki napoveduje sneg.

Ko so pojedli, se je gospod Barton povzpел v svoj kabinet in se najprej lotil pisma gospodu Oldinportu. To je bilo približno takšno pismo, kot bi ga v enakih okoliščinah napisala večina duhovnikov, samo da je namesto *prehoditi* častiti Amos napisal *perhoditi*, namesto »če je posredi« pa »če je posreči«, čeprav so bile predstavljene okoliščine vse prej kot srečne. Gospod Barton ni premogel daru popolne natančnosti v angleškem pravopisu in skladnji, kar je bilo smola, ker so ljudje vedeli, da ni izveden v hebrejščini, in ga niso niti sumili, da bi bil dovršen grecist. Takšni spodrsaljaji pri nekom, ki je bil udeležen pri elevzinskih misterijih univerzitetne izobrazbe, so izjemno osupljali mlade dame iz njegove župnije, sploh gospodični Farquhar, ki ju je nekoč v pismu naslovil z Dragi gos., očitno okrajšavo za gospodični. Osebe, ki so jih pomanjkljivosti častitega Amosa najmanj presenečale, so bili njegovi duhovniški sobratje, ki so te misterije prestali tudi sami.

Ob enajstih se je gospod Barton napotil v pelerini in s šalom, v sodri, ki mu jo je nosilo v obraz, brat molitve v ubožnico, evfemistično poimenovano »kolegij«. Kolegij je bil ogromna pravokotna zidana stavba, ki je stala na zanikrnem približku vzpetine in jo je bilo mogoče videti kakšnih deset milj okrog Sheppertona. To je grda, ravna okolica, pogled na katero je dokaj zamorjen celo ob

najbolj sončnih dneh. Ceste so črne od premogovega prahu, opečnate hiše potemnele od dima, in v tistem času – času tkalcev na ročne statve – so v vsaki drugi bajti pri oknu stale statve, za katerimi si lahko uzrl bledega moškega ali žensko bolehnega videza, ki sta k deski pritiskala suhljate prsi ter z nogami in rokami opravljala nekaj podobnega delu samotnega mlina. Težavna soseska za duhovnika, vsaj za takšnega, ki je – kot Amos Barton – razumel »zdravljenje duš« v nekoliko širšem pomenu od predpisanega, kajti uporna čutnost rudarjev ter pikra radikalnost in odpadništvo tkalcev so presejali in nadkriljevali kmečko neumnost, ki so jo izkazovali poljedelski delavci. Vsekakor je gospa Hackit večkrat pripominjala, da premogarji, ki so pogosto prejeli boljšo plačo od gospoda Bartona, »zapravljajo čas in ne počnejo nič drugega, kot da žlampajo pivo in kadijo, kot živali, ki poginejo«²⁰ (in pri tem, kot lahko sklepamo, uporabila dokaj oddaljeno analogijo). V nekaterih kotih pivnic je bila pijača začinjena z nekakšno umazano nevero, kakršno bi dobili, če bi Toma Paina²¹ splaknili v stojči vodi v jarku. Tiste nekaj verske vneme, ki so jo spodbudile priljubljene pridige gospoda Parryja, Amosovega predhodnika, se je že skoraj razkadilo, in sheppertonsko versko življenje se je spet spuščalo na najnižjo točko. Vidite, tukaj je bila močna Satanova utrdba, in upravičeno lahko pomilujete častitega Amosa Bartona, ki se ji je moral sam postavljati po robu in jo pozivati k predaji. Resda bremo, da se je obzidje Jerihe zrušilo ob zvoku trobent, vendar nikjer ne izvemo, da bi bile tiste trobente hripave in šibke. Brez dvoma so bile to trobente, ki so oddajale jasne, zvonke tone in pošiljale mogočno vibracijo skozi opeko in malto. Govorniške sposobnosti

20 Ps 49,13.

21 Radikalni mislec in pisec Thomas Paine (1737–1809) je v *Dobi razuma* (*The Age of Reason*, 1793–1794) kritiziral tradicionalno krščansko cerkev.

častitega Amosa pa so prej spominjale na belgijski železniški rog, zaradi česar hvalevredni nameni niso bili ustrezno uresničeni. Tako v javnih kot v zasebnih pridigah je pogosto zgrešil pravi ton, kar ga je vedno rahlo razjezilo. Kajti čeprav je Amos o sebi mislil, da je močen, se ni *počutil* močnega. Narava mu je dala prepričanje, ne pa občutenja. Brez tega prepričanja ne bi verjetno nikdar nosil duhovniških ovratnih trakov iz kambrika, temveč bi bil odličen mizar in dekan neodvisne cerkve, kot je bil pred njim že njegov oče (ni bil čevljar, kot je poročal gospod Pilgrim). Potem bi smel dolgo in glasno smrkati v kotu svoje cerkvene klopi in v kapeli na Gun Streetu, lahko bi si privoščil jecljavo retoriko na molitvenih urah in govoril pomanjkljivo angleščino v zasebnem življenju, in te drobne slabosti ne bi preprečile, da ne bi bil – pošten in zvest človek, kakršen je bil – svetla luč v bridgeportskih odpadniških krogih. Tanka lojena sveča iz kompleta osmih je odlična stvar v kuhinjskem svečniku in Bettyjina nos in oko nista občutljiva za razliko med njo in najfinejšim voskom, in samo če jo vtakneš v srebrni svečnik in postaviš v sprejemnico, se bo zdela cenena, bleda in neučinkovita. Gorje spodobnemu moškemu, ki se, prav kakor lojenka, znajde na napačnem kraju! Le največikodušnejši ljudje ga bodo znali ceniti in sočustvovati z njim, bodo razločili in imeli radi iskrenost njegovih namenov ob šušmarski šibkosti njegovih dosežkov.

Toda zdaj se je Amos Barton prebil skozi sodro vse do kolegija, odvrigel je klobuk, pelerino in šal in zdaj v puščobni obednici s kamnitim podom bere obrok jutranje maše stanovalcem, ki sedijo na klopeh pred njim. Ne pozabite, novi zakon o ubožcih²² še ni stopil v veljavo in gospod Barton ni deloval kot plačani duhovnik Združene kraljevine, pač pa kot pastor, ki mora oskrbovati vse duše v svoji

22 Zakon iz leta 1834, po katerem so župnije postale odgovorne za blaženje lokalne revščine.

župniji, duše siromakov prav tako kot vse druge. Po molitvah jih je vedno naslovil s kratko pridigo na kakšno temo, ki je izhajala iz berila za tisti dan, prizadeval si je, da bi po tej poti kakšen vzgojni nauk morda našel pot v siromašna um in zavest – najbrž tako mučna preizkušnja, kot si jo le lahko zamislite, za vero in potrpežljivost vsakega poštenega duhovnika. Kajti to so bili, v čisto prvi klopi, obrazi, na katerih je moralo počivati njegovo oko in bedeti nad tem, ali se je pod mirujočo površino kaj premaknilo.

Tik pred njim je sedel – verjetno zato, ker je bil gluhi ko panj in ker je veljalo za bolj vzgojno, če ni slišal ničesar na kratko razdaljo, kot če ne bi na dolgo – »Stari Maxum«,²³ kot so ga po domače klicali, saj je bil njegov pravi patronimik za večino ljudi skrivnost. Natančni občutek za jezik bo v tem vzdevku zaznal namig, da je siromašni patriarh nekoč veljal za jedrnatega in aforističnega govorca, toda zdaj mu je breme petindevetdesetih let težko obležalo na jeziku, pa tudi na ušesih, in je sedel pred duhovnikom s štrlečo brado, cmokavimi usti in očmi, ki so po vsem videzu zrle v praznino.

Poleg njega je sedela Poll Fodge – upravi svojega okraja poznana kot Mary Higgins – enooka ženska z brazgotinastim in razbrazdanim obrazom, najbolj razvpita upornica v ubožnici, o kateri so pripovedovali, da je nekoč zabilisala svojo juho v pole ravnateljevega plašča, in ki je kljub očitni zaščiti narave pred takšno možnostjo prispevala k nadaljevanju značaja Fodgev v osebi fantiča, ki je razgrajal v eni od zadnjih klopi. Gospodična Fodge je zapičila svoje edino, bolno oko v gospoda Bartona z nekakšnim predrznim kljubovanjem.

Naprej od te predstavnice nežnega spola je na koncu klopi sedel »Butec Jim«, vodenoglavi mladenič, ki je zibal glavo z leve na desno

23 Zapis narečnega izgovora imena Maxim, ki je nato semantično povezano z maksimo (op. prev.).

in obratno ter strmel v konico svojega nosa. To sta bila podpornika Starega Maxuma na njegovi desnici.

Na njegovi levici je sedel gospod Fitchett, visok možak, ki je bil nekoč lakaj pri Oldinportovi družini in je na tej vrtoglavi višini izrekel prezirljivo mnenje o kuhani govedini, kar se je v Sheppertonu tradicionalno predajalo kot neposredni vzrok za njegovo dokončno ponižanje k omizju za reveže. Njegova meča so bila zdaj shujšana in njegovi lasje so bili brez pomoči pudra sivi, toda brado je še vedno nosil visoko, kot da bi pod njo občutil togo kravato, ponošeni klobuk si je nalašč pokrival postrani, tako da je bil nagnjen k levemu ušesu, in kadar je delal na polju, je nalagal in raztresal gnoj z nekakšno lakajsko gracijo, odmevom tistega lakajskega vedenja, s katerim je po navadi najavljal gospejine jutranje obiskovalce. Lakajska narava ni bila premagana nikjer drugje kot v njegovem želodcu in še naprej je družbo delil na plemstvo, plemiške lakaje in ostale ljudi, ki so oboje oskrbovali. Duhovnik brez sluge je bil anomalija in ni pripadal nobenemu od teh razredov. Gospod Fitchett je imel nepremagljivo nagnjenje k dremavosti med duhovnim podukom in je s ponovljivo pravilnostjo, s kakršno je zakinkal in dremal, dokler mu ni glava omahnila in se je zbudil, spominjal na del mehanizma, domiselno iznajdenega za merjenje dolžine pridige gospoda Bartona.

Popolnoma budna pa je bila, nasprotno, njegova leva soseda gospa Brick, ena izmed tistih trdnih nesmrtnih stark, za katere se zdi, da jim je starost podelila mrežo gub kakor čarobni ščit pred napadi toplih ali mrzlih zim. Edino, za kar je bila gospa Brick še vedno občutljiva – tema, s katero si morda še lahko vzburkal njene upe in strahove – je bil njuhanec. Zdelo se je, da je to balzamični prah, ki je v njeni duši opravljal nalogo soli.

Zdaj pa dodajte k poslušalcem, vzorec katerih je napolnjeval to sprednjo klop, nekaj neubogljivih otrok, ki jih je nataknjeno nadzoroval ravnatelj ubožnice gospod Spratt, in menim, da boste priznali,

da ima univerzitetno izobražen duhovnik, čigar naloga je prinašanje evangelija peščici takšnih duš, dokaj težko opravilo. Kajti da bi imel kaj možnosti za uspeh brez posredovanja čudeža, mora svoj geografski, kronološki, eksegetični um precej približati zornemu kotu revežev ali odsotnosti zornega kota sploh, imeti mora vsaj približno predstavo o tem, kako se bodo nauki, ki so tako živi v napolnjeni posodi njegovih možganov, obnašali *in vacuo* – se pravi v možganih, ki niso niti geografski niti kronološki ali eksegetični. Tak skok lahko naredita samo prožna domišljija in spreten jezik, ki lahko svoj govor prilagodi nevajeni situaciji. Častiti Amos Barton ni imel ne prožne domišljije ne spretnega jezika. Govoril je o Izraelu in njegovih grehah, o izbranih posodah, o velikonočnem jagnjetu, o krvi kot sredstvu sprave, in na ta način si je prizadeval, da bi predajal versko resnico v dosegu uma Fodgeve in Fitchetta. Prav to jutro je bilo prvo berilo dvanajsto poglavje Eksodusa,²⁴ in razlaga gospoda Bartona se je ustavila ob nekvašenem kruhu. Nič pod soncem ni primernejše za preprosto umevanje od poučevanja z domačimi primeri in simboli! Vendar ga zmeraj spremlja nevarnost, da se bo zanimanje ali razumevanje vaših poslušalcev končalo natančno na točki, kjer se začena vaša duhovna interpretacija. Gospodu Bartonu se je to jutro posrečilo, da je ponesel domišljijo revežev k nečkam, vendar je na žalost ni zmožgel ponesti više od tega dobro poznanega predmeta k nepoznanim resnicam, ki naj bi jih predstavljal.

Žal! Prirojena nesposobnost za poučevanje, dovršena z opravljanjem semestrov na Cambridgeu, kjer so sposobni matematiki in maslo prodajajo na vatile, očitno ni sredstvo, s katerim bi bilo krščansko vero mogoče destilirati v dobrodošlo roso za uvene le duše.

Tako je, ko se je sodra zunaj spreminjala v nedvomni sneg, kamnita obednica postajala vse temnejša in vse bolj mrka, gospod Fitchett

24 Druge Mojzesove knjige (op. prev.).

kinkal z glavo v najnižjem položaju, gospod Spratt dečkom navijal ušesa v stalnem *rinforzandu* in ko je tudi sam predirneje občutil, da se bliža čas za kosilo, gospod Barton zaključil pridigo z nekaj februarskega mraza v srcu, pa tudi v nogah. Gospod Fitchett, zdaj ko je bila pridiga pri koncu, popolnoma predramljen, je ponižno in spretno pristopil, da bi gospodu Bartonu pomagal nadeti pelerino, medtem ko je gospa Brick z izsušenim kazalcem drgnila svojo tobačnico v obliki čevlja in zaman iskala droben ščepec njuhanca. Ne morem se znebiti misli, da bi gospod Barton, če bi v to malo škatlico stresel ščepec dobro posušenega škotskega, v umu gospe Brick najbrž sprožil nekaj podobnejšega prijaznemu čustvu, kot je bilo tisto, ki ga je občutila med jutranjo pridigo o nekvašenem kruhu. Toda naš dobri Amos je deloval s pomanjkanjem obzirnosti, enako kot s pomanjkanjem denarja, in ko je opazil premikanje starkinega kazalca, je na svoj osorni način dejal: »Torej nimate več njuhanca, kaj?«

Gospe Bricks so zasijale oči v vizionarskem upanju, da pastor morda namerava napolniti njeno tobačnico, če ne drugače, pa vsaj posredno, z darilcem drobnega bakrenega novca.

»Pa kaj! Kmalu boste odšli tja, kjer ni več njuhanca. Takrat boste potrebovali usmiljenje. Ne smete pozabiti, da boste morda morali iskati umiljenje, vendar ga ne boste našli, tako kot zdaj iščete njuhanec.«

Po prvem stavku tega svarila je sijaj izginil iz oči gospe Bricks. Pokrovček njene škatlice je naredil »škloc« in v istem trenutku se je zatresnilo tudi njeno srce.

Toda zdaj je pozornost gospoda Bartona pritegnil gospod Spratt, ki je vlekel iz ozadja dvorane majhnega upirajočega se dečka. Gospod Spratt je bil moški nizke postave z drobnimi potezami in s presenetljivo močjo jezika, zavrto z zatikanjem, ki se je ponašal s

tem, da je ob vsaki priložnosti izražal neoporečna čustva v neoporečnem jeziku.

»Gospod Barton, prečastiti – oh – oh – oprostite, da vam kradem čas – oh – s prošnjo, da oštejete tega fanta; trdovratno se – oh – oh – grdo obnaša med službo božjo.«

Trdovratni hudodelec je bil sedemletni deček, ki se je zaman boril proti »svečkam« pod nosom, s tem da je slabotno posmrkaval. Toda komaj je gospod Spratt izrekel obtožbo, že je gospodična Fodge planila naprej in se postavila med gospoda Bartona in obtoženca.

»To je *moj* otrok, hsput Barton,« je vzkliknila in še naprej izkazovala svoj materinski instinkt, tako da je za nos svojega potomca uporabila svoj predpasnik. »Zmer mu iše ene napake in ga maltretira za prazn nič. Naj gre jest svojo pečeno gos, k' nam z vonjam sili u nosnice, ko goltamo svojo masno župo, mojga fanta pa naj psti pr mir.«

Male oči gospoda Spratta so poblisnile in bil je v nevarnosti, da bi v navzočnosti duhovnika izrazil mišljenje, ki ne bi bilo neoporečno, toda gospod Barton, ki je predvideval, da nadaljevanje tega dogajanja ne bi bilo vzgojno, je v svojem najstrožjem tonu dejal: »Tišina!«

»Nočem poslušati zmerjanja. Čisto verjetno je, da se vaš fant grdo obnaša, če mu sami dajete zgled v predrznosti.« Potem se je sklonil h gospodiču Fodgeu in ga prijel za ramo: »Si rad tepen?«

»Ne-e.«

»Potem pa si res neumen, da si poreden. Če ne bi bil poreden, ne bi bil tepen. Ampak če si poreden, bo Bog jezen, pa tudi gospod Spratt, in Bog te lahko žge v ognju vso večnost. To bo še hujše, kot če si tepen.«

Z obraza gospodiča Fodgea ni bilo razbrati niti strinjanja niti nasprotovanja tej trditvi.